

חנוכה הינו חג מיוחד. הוא חל בסוף חודש כסלו ובתחילת חודש טבת, בחורף. כדור הארץ נמצא תמיד בשיפוע יחסית לשמש, מה שגורם לכך שכל חצי שנה חלק אחר של כדור הארץ נחשף יותר לשמש. בתקופה זו של השנה, צידו של כדור הארץ שבו אנו נמצאים מואר פחות, כלומר הימים קצרים והלילה ארוך, וממילא החושך בימים אלו גדול מאוד. וכנגד זה, אנו רואים כי המוטיב המרכזי בחג הוא דוקא ריבוי אור ושמחה. אנו גם יודעים שלהבדיל, גם לנוצרים יש בתקופה זו חג שבו הם מרבים אור.

ניתן לראות שיש קשר הדוק בין המאפיינים היחודיים הנ"ל של חג החנוכה. ישנו חג עתיק מאד, עוד מהימים הראשונים של העולם, כמתואר לנו בגמרא (עבודה זרה ח' ע"א):

תנו רבנן: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך אמר אוי לי שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. עמד וישב שמונה ימים בתענית ובתפלה. כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך אמר מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים. לשנה האחרת עשאן לאלו ולאלו ימים טובים - הוא קבעם לשם שמים והם קבעום לשם עבודת כוכבים.

לקראת סוף השנה, בערך בחודש תמוז, ראה אדם הראשון את הימים המתקצרים והלילה המתארך וחשב שמיתתו מתקרבת כעונש על חטאו, ועל כן צם והתענה. לאחר מכן, בחודש טבת כאשר ראה את הימים חוזרים ומתארכים הבין שזוהי דרכו של עולם וקבע ימים אלו כימי שמחה. אותם ימי שמחה חלים בדיוק בתקופת ימי החנוכה. עוד אנו רואים בגמרא גם את הקשר בין חג החנוכה שלנו לבין חגם של הנוצרים. "גם את זה לעמית זה עשה האלוקים" (קהלת ז, יד) - אדם הראשון קבעו לשם שמים, ואילו הם עושים חג זה לעבודה זרה.

חג החנוכה ידוע גם כחג האורים, ולאור מה שראינו בגמרא נוכל להבין שענין ריבוי והוספת האור בחנוכה, המתבטא גם במספר הנרות העולה בכל יום, הוא גם בגלל הימים המתארכים בתקופת זו - כמו שביממה האור מתווסף והולך, כך גם אנו מוסיפים ומרבים אור.

בימים אלו התרחשו הניסים מתקופת החשמונאים - נס הניצחון על היוונים ונס פך השמן. אפשר לראות קשר נפלא בין מהות החג שקבע אדם הראשון לבין הפך הנוסף שהצטרף מאוחר יותר.

הניסים שהתרחשו בתקופת החשמונאים קשורים גם הם בהוספת אור. מלכות יון נקראת חושך, כפי שאומר המדרש (בראשית רבה ב, ה): "...וחושך על פני תהום - וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן". וכשעם ישראל ניצח את היוונים הוא בעצם ניצח את החושך ובכך הוסיף אור בעולם. גם פך השמן הקטן אשר בדרך נס הספיק בכדי להדליק את המנורה שמונה ימים ולהאיר את בית המקדש ואת העולם כולו, כמו שאומרת הגמרא בבבא בתרא (ד' ע"א) בקשר להורדוס: "...ילך ויעסוק באורו של עולם" (=יבנה את בית המקדש). כלומר התרחשו ניסים שהוסיפו אור רב בעולם.

לסיכום, אנו רואים שלחג החנוכה יש משמעות רבה של הוספת אור, שמחה וטוב בעולם, כפי שראינו אצל אדם הראשון, בניצחון החשמונאים ובנס פך השמן. האור הפיזי והאור הרוחני מתחברים יחד לשלהבת אחת גדולה.